

УДК 347.965.42

УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВИРІШЕННЯ КОРПОРАТИВНИХ СПОРІВ

Джемілова Ф.С.

Таврійський національний університет ім.В.І.Вернадського, Сімферополь, Крим,Україна

Стаття присвячена удосконаленню правового регулювання вирішення корпоративних спорів. Розглянуто існуючі шляхи вирішення корпоративних спорів. Досліджено недоліки судового вирішення корпоративних спорів, перспективи впровадження та подальшого розвитку інституту медіації. Проаналізовано переваги альтернативних шляхів вирішення конфліктів перед традиційним зверненням до господарського суду.

Ключові слова: корпоративний спір, альтернативне вирішення спорів, медіація, медіатор, третейські суди.

Актуальність дослідження обумовлена недосконалістю українського законодавства, якому притаманні риси перехідного періоду. Зокрема, воно не забезпечує збалансованого врахування інтересів учасників корпоративних відносин, що неминуче призводить до корпоративних спорів. У зв'язку з тим виникає необхідність в удосконаленні правового регулювання відносин шляхом знаходження оптимальних методів запобігання та вирішення корпоративних спорів між суб'єктами господарювання. Це є важливим для забезпечення стабільності та розвитку економіки країни в цілому.

Питання, що пов'язані з вирішенням корпоративних спорів, досліджували такі вчені-правознавці, як Г.О. Аболонін, С.С.Алексєєв, В.П. Грибанов, Н.С. Кузнецова, О.Я. Курбатов, С.Д. Могилевський, А.Я. Пилипенко, В.К. Попов, Ю.О. Тихомиров, О.В.Бринцев та інші.

Чинне законодавство не містить визначення поняття «корпоративний спір».

У практиці складалася точка зору, згідно з якою корпоративні спори - це корпоративний конфлікт у відносинах акціонерів товариства, акціонерів та менеджменту суспільства, інвесторів та суспільства, який призводить або може призвести до наступних обставин: порушення норм чинного законодавства, статуту або внутрішніх документів товариства, прав акціонера або групи акціонерів, позови до суспільства, його органам управління або по суті прийнятих ними рішень, дострокове припинення повноважень діючих органів управління, істотні зміни в складі акціонерів [1].

В свою чергу аналіз положень Господарського та Цивільного кодексів України дозволяє визначити корпоративний спір як спір, що виникає між господарським товариством та його учасником (засновником, акціонером), у тому числі учасником якій вибув, а також між учасниками (засновниками, акціонерами) господарських то-

вариств ,що пов'язані зі створенням,діяльністю, управлінням та припиненням діяльності цього господарського товариства.

Практичною цінністю корпоративного спору є не тільки його врегулювання, а саме встановлення правомірності чи незаконності суджень учасників про той чи інший стан прав і обов'язків в правовідносинах.

Слід зазначити, що такі фактори як неоднозначність тлумачення норм корпоративного законодавства різними судовими інстанціями, недостатньо чітке правове регулювання корпоративних відносин в Україні та неефективність судового контролю, відсутність чітких критеріїв визнання недійсними корпоративних рішень ускладнює процес вирішення корпоративних конфліктів [2].

Існує два способи вирішення корпоративних спорів: судове та за допомогою медіаторів.

В Україні традиційним вирішенням спорів є звернення до господарського суду. Багато судових позовів розглядаються роками, внаслідок чого виносяться рішення, що суперечать один одному,виконання яких пов'язано з певними перешкодами. Недосконала судова процедура, корупція, низька кваліфікація суддів в сфері вирішення корпоративних спорів наштовхують на пошук більш раціональних способів вирішення корпоративних конфліктів.

На даний час існує досить стала практика вирішення корпоративних спорів, однак недосконалість правового регулювання корпоративних відносин та динаміка законодавчих реформ у корпоративній сфері залишає за судом обов'язок аналізу й тлумачення норм чинного законодавства та вирішення при цьому питань, які чітко неврегульовані нормами чинного законодавства.

У зв'язку з цим, вважаємо необхідним звернути увагу на країни ЄС, які знайшли альтернативу судовому розгляду корпоративних спорів в залученні медіаторів та третейських суддів. Таке вирішення спорів, по-перше, звільнить державні суди від дрібних, тривалих за часом розгляду справ, по-друге, юридичні та фізичні особи знайдуть захист своїх законних інтересів в альтернативних способах вирішення спорів.

Медіація – це процес, коли сторони залучають третю особу або осіб для допомоги у мирному врегулюванні спорів, що виникають із приводу контрактних чи інших правових відносин, або пов'язані з ними [3]. Тобто сторони не змагаються між собою, що притаманне судовому процесу, а намагаються досягнути угоди та примирення. Сама наявність бажання врегулювання конфлікту мирним шляхом, сприяє конструктивному діалогу між опонентами. Прийняте рішення буде найбільш вигідним для обох сторін, забезпечить зберегання стосунків за для подальшого партнерства. Медіатор веде переговорний процес, вислуховує аргументацію сторін щодо суті спору й активно допомагає сторонам зрозуміти свої інтереси, оцінити можливість компромісів і самостійно прийняти рішення.

Медіація дає змогу вирішити правовий конфлікт не тільки з мінімальними затратами коштів та часу, а й на умовах, прийнятних для обох сторін спору. Застосування такого альтернативного засобу вирішення корпоративних конфліктів надасть, по-перше, можливість збереження партнерських стосунків, по-друге, зменшення кількості корпоративних конфліктів, розвантаження судової влади. [4]

Завдання медіатора полягає в тому, щоб полегшити переговори, створити можливість для подолання стереотипів.

Слід зауважити, що в Україні мережа українських регіональних груп медіації починає формуватись лише з 1994р., тобто використання медіації як способу вирішення корпоративних спорів має недовгу історію. При Києво-Могилянській Бізнес-Школі створений Український Центр Медіації. Головними напрямками його діяльності є навчання медіаторів та надання ними послуг. В 2006 році був виданий Указ Президента України «Про Концепцію вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів», де зазначається, що держава повинна сприяти розвитку таких недержавних інституцій, як третейські суди, посередники тощо, які допомагають залагодити спір, не доводячи його до суду [5].

Слід додати, що до прийняття Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо діяльності третейських судів та виконання рішень третейських судів», додатковим способом вирішення корпоративних спорів було також залучення третейських суддів. Третейський суд - недержавний незалежний орган, що утворюється за угодою або відповідним рішенням заінтересованих фізичних та/або юридичних осіб у порядку, встановленому Законом, для вирішення спорів, що виникають із цивільних та господарських правовідносин [6].

Незважаючи на всі позитивні риси вирішення конфліктів за допомогою третейських суддів, слід зазначити, що в Україні внаслідок недосконалості законодавчої бази діяльність третейських судів призводила до виникнення значних ускладнень і проблем. Досить важливим було питання виконання та оскарження рішення третейського суду, що нерозривно пов'язані з відповідним зверненням до державного суду, тобто практично всі проблеми, пов'язані з третейським розглядом справ, ставали актуальними і для суддів. Тобто замість розвантаження судової влади, впровадження діяльності третейських суддів в корпоративній сфері, навпаки, додавало справ для розгляду господарськими судами.

Таким чином, аналізуючи практику застосування законодавства при розгляді справ, що виникають з корпоративних правовідносин, можна зробити висновок, що для правильного застосування господарськими судами норм матеріального та процесуального права у розгляді відповідних справ, необхідно заповнити існуючі у законодавстві прогалини.

Варто зазначити, що нормативно-правове забезпечення нашої держави не встигає за вимогами розвитку корпоративного середовища. Наявність альтернативних способів вирішення правових суперечок – ознака розвинутого демократичного суспільства. Залучення до вирішення спорів посередників є досить ефективним і прогресивним, оскільки дає змогу особам уникнути деяких недоліків, притаманних державному судочинству.

Вважаємо, що доцільним для господарської юрисдикції України може стати включення до процесуального законодавства норм щодо посередництва, яке ефективно застосовується в міжнародній практиці поряд з іншими альтернативними методами вирішення спорів. Юридичними формами закріплення результатів відповідної процедури можуть бути, зокрема, відмова від позову, визнання позову, відкликання скарги, укладення мирової угоди.

Список літератури:

1. Господарські, корпоративні, майнові, немайнові спори [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://a2k.ua/ua/legal-services/corporate/business-disputes/>
2. Шустік О.Ю. Корпоративні конфлікти: удосконалення процедури вирішення // Газета "Юрид
3. Типовий Закон ЮНСІТРАЛ «Про міжнародну комерційну примирювальну процедуру з настановами щодо її впровадження й застосування» 2002 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/ml-conc/03-90953_Ebook.pdf фінансовий Вісник України". – 2007. – № 1.
4. Беліков О. Конфлікти у підприємницькій діяльності та можливості їх врегулювання / О.Беліков. – Юр. журнал: Юстиніан №5\2007 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=2664>.
5. Указ Президента України № 361/2006 «Про Концепцію вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів» від 10.05.2006
6. Про третейські суди: Закон України: від 11.05.2004 № 1701-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 35. – Ст. 412.

Джемілова Ф.С. Усовершенствование правового регулирования разрешения корпоративных споров / Ф.С.Джемілова // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия: Юридические науки. – 2013. – Т. 26 (65). № 1. – С. 350-353

Статья посвящена усовершенствованию правового регулирования разрешения корпоративных споров. Рассмотрены существующие способы решения корпоративных споров. Исследованы недостатки судебного разрешения корпоративных споров, перспективы внедрения и дальнейшего развития института медиаторства. Проанализированы преимущества альтернативных способов разрешения конфликтов перед традиционным обращением в хозяйственный суд.

Ключевые слова: корпоративный спор, альтернативное разрешение споров, медиация, медиатор, третейские суды.

Djemilova F.S. Improvement legal improvement resolution of corporate disputes / F.S.Djemilova // Scientific Notes of Tavrida National V. I. Vernadsky University. – Series : Juridical sciences. – 2013. – Vol. 26 (65). № 1. – P. 350-353.

The existing solutions to corporate disputes. Investigated shortcomings judicial resolution of corporate disputes, the prospects for the implementation and further development of the institution of mediation. The advantages of alternative methods of dispute resolution before the traditional address to the Commercial Court.

Keywords: corporate dispute, alternative dispute resolution, mediation, mediator, arbitration courts.